Citovaná literatura

Nové vydání Spisů Sørena Kierkegaarda:
SKS · Søren Kierkegaards Skrifter, http://sks.dk/forside/indhold.asp
Redaktion Niels Jørgen Cappelørn, Joakim Garff, Johnny Kondrup, Karsten Kynde, Tonny Aagaard Olesen og Steen Tullberg, Grafik Karen-Margrethe Österlin
G.E.C. Gads Forlag, København, 1997-2013, ISBN 978-87-993510-4-6

Svazek:	Strana:	Zkratka:	Název díla:	Případný pseudonym celého díla:*	Datum:
1	5	LP	Af en endnu Levendes Papirer		7 sep 1838
	59	BI	Om Begrebet Ironi		29 sep 1841
2	5	EE1	Enten - Eller. Første Deel	Victor Eremita	20 feb 1843
3	5	EE2	Enten - Eller. Anden Deel	Victor Eremita	20 feb 1843
4	5	G	Gjentagelsen	Constantin Constantius	16 okt 1843
	97	FB	Frygt og Bæven	Johannes de silentio	16 okt 1843
	211	PS	Philosophiske Smuler	Johannes Climacus	13 juni 1844
	307	BA	Begrebet Angest	Vigilius Haufniensis	17 juni 1844
	463	F	Forord	Nicolaus Notabene	17 juni 1844
5	5	2T43	To opbyggelige Taler		16 maj 1843
	57	3T43	Tre opbyggelige Taler		16 okt 1843
	107	4T43	Fire opbyggelige Taler		6 dec 1843
	177	2T44	To opbyggelige Taler		5 mar 1844
	225	3T44	Tre opbyggelige Taler		8 juni 1844
	283	4T44	Fire opbyggelige Taler		31 aug 1844
	383	TTL	Tre Taler ved tænkte Leiligheder		29 apr 1845
6	5	SLV	Stadier paa Livets Vei	Hilarius Bogbinder	30 apr 1845
7	5	AE	Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift	Johannes Climacus	27 feb 1846
8	5	LA	En literair Anmeldelse		30 mar 1846
	107	OTA	Opbyggelige Taler i forskjellig Aand		13 mar 1847
9	5	KG	Kjerlighedens Gjerninger		29 sep 1847
10	5	CT	Christelige Taler		25 apr 1848
11	5	LF	Lilien paa Marken og Fuglen under Himlen		14 maj 1849
	49	TSA	Tvende ethisk-religieuse Smaa-Afhandlinger	H. H.	19 maj 1849
	113	SD	Sygdommen til Døden	Anti-Climacus	30 juli 1849
	243	YTS	»Ypperstepræsten« - »Tolderen« - »Synderinden«		14nov 1849
12	5	IC	Indøvelse i Christendom	Anti-Climacus	25 sep 1850
	255	EOT	En opbyggelig Tale		20 dec 1850
	275	TAF	To Taler ved Altergangen om Fredagen		6 aug 1851
13	5	FV	Om min Forfatter-Virksomhed		6 aug 1851
	29	TS	Til selvprøvelse Samtiden anbefalet		12 sep 1851
	111	DSS	Dette skal siges; saa være det da sagt		23 maj 1855
	125	Oi1	Øieblikket Nr. 1		24 maj 1855
	143	Oi2	Øieblikket Nr. 2		4 juni 1855
	169	HCD	Hvad Christus dømmer om officiel Christendom		16 juni 1855

	183	Oi3	Øieblikket Nr. 3		27 juni 1855
	201	Oi4	Øieblikket Nr. 4		7 juli 1855
	223	Oi5	Øieblikket Nr. 5		27 juli 1855
	253	Oi6	Øieblikket Nr. 6		23 aug 1855
	277	Oi7	Øieblikket Nr. 7		30 aug 1855
	319	GU	Guds Uforanderlighed		1 sep 1855
	341	Oi8	Øieblikket Nr. 8		11 sep 1855
	369	Oi9	Øieblikket Nr. 9		24 sep 1855
	389	Oi10	Øieblikket Nr. 10		nov 1855
14	7	FQA	Ogsaa et Forsvar for Qvindens høie Anlæg	A.	17 dec 1834
	11	KM	Kjøbenhavnspostens Morgenbetragtninger i Nr. 43	B.	18 feb 1836
	17	FP	Om Fædrelandets Polemik I-II	B.	12 mar 1836
	27	OL	Til Hr. Orla Lehmann		10 apr 1836
	39	AaS	Aabenbart Skriftemaal		12 juni 1842
	47	FEE	Hvo er Forfatteren af Enten-eller	A. F	27 feb 1843
	53	PH	Taksigelse til Hr. Professor Heiberg	Victor Eremita	5 mar 1843
	59	ELF	En lille Forklaring		16 maj 1843
	63	EEL	En Erklæring og Lidt til		9 maj 1845
	67	DJ	En flygtig Bemærkning betræffende en Enkelthed i Don Juan I-II	A.	19 maj 1845
	77	AeV	En omreisende Æsthetikers Virksomhed, og hvorledes han dog kom til at betale Gjæstebudet	Frater Taciturnus	27 dec 1845
	85	PF	Det dialektiske Resultat af en literair Politi-Forretning	Frater Taciturnus	10 jan 1846
	91	KKS	Krisen og en Krise i en Skuespillerindes Liv I-IV	Inter et Inter	24 juni 1848
	109	YDR	Foranlediget ved en Yttring af Dr. Rudelbach mig betræffende		31 jan 1851
	121	BMS	Var Biskop Mynster et »Sandhedsvidne«, et af »de rette Sandhedsvidner« - er dette Sandhed?		18 dec 1854
	127	DBD	Derved bliver det!		30 dec 1854
	135	PPM	En Opfordring til mig fra Pastor Paludan-Müller		12 jan 1855
	139	SBM	Stridspunktet med Biskop Martensen; som, christeligt, afgjørende for det i Forveien, christeligt seet, mislige kirkelige Bestaaende		29 jan 1855
	145	TNS	To nye Sandhedsvidner		29 jan 1855
	149	BMD	Ved Biskop Mynsters Død		20 mar 1855
	153	CGN	Er dette christelig Gudsdyrkelse eller er det at holde Gud for Nar?		21 mar 1855
	157	HG	Hvad der skal gjøres. - det skee nu ved mig eller ved en Anden		22 mar 1855
	161	DRT	Den religieuse Tilstand		26 mar 1855
	167	ET	En Thesis - kun een eneste		28 mar 1855
	171	Sa	»Salt«; thi »Christenhed« er: Christendoms Forraadnelse; »en christen Verden« er: Affaldet fra Christendommen		30 mar 1855

	177	HJV	Hvad jeg vil?	31 mar 1855
	183	AF	I Anledning af et anonymt Forslag til mig i dette Blads Nr. 79	7 apr 1855
	187	RK	Var det rigtigst nu at »standse med Klemtningen«?	11 apr 1855
	191	CK	Christendom med kongelig Bestalling og Christendom uden kongelig Bestalling	11 apr 1855
	195	HGS	Hvilken grusom Straf!	27 apr 1855
	199	ER	Et Resultat	10 maj 1855
	203	EM	En Monolog	10 maj 1855
	207	ATV	Angaaende en taabelig Vigtighed lige over for mig og den Opfattelse af Christendom, som jeg gjør kjendelig	15 maj 1855
	211	OIC	Til det nye Oplag af »Indøvelse i Christendom.«	16 maj 1855
	215	BMT	At Biskop Martensens Taushed er 1) christeligt uforsvarlig; 2) latterlig; 3) dum-klog; 4) i mere end een Henseende foragtelig	26 maj 1855
15	5	OiA	Et Øieblik, Hr. Andersen!	27 okt 1840 - 31 okt 1840
	13	JC	Johannes Climacus eller De omnibus dubitandum est	1842-1843
	61	PMH	Polemik mod Heiberg Constantin Constantius	dec 1843 - mar 1844
	89	BOA	Bogen om Adler	juni 1846 - jan 1847
16	5	SFV	Synspunktet for min Forfatter-Virksomhed	juli 1848 - okt 1848
	107	BN	Den bevæbnede Neutralitet	aug 1848 - 1849
	125	PCS	Hr. Phister som Captain Scipio Procul	dec 1848
	145	DS	Dømmer selv!	1851 - 1852
17	5	AA	Journalen AA	17 juni 1835 - 16 maj 1837
	57	BB	Journalen BB	24 mar 1836 - mar 1837
	143	CC	Journalen CC (forfra)	11 jan 1833 - 4 jan 1836
	198	CC:12	Journalen CC (bagfra)	dec 1836 - feb 1837
	211	DD	Journalen DD (forfra)	29 maj 1837 - 28 feb 1839
	280	DD:208	Journalen DD (bagfra)	27 jan 1837 - 29 maj 1837
18	5	EE	Journalen EE (forfra)	1 feb 1839 - 1 sep 1841
	70	EE:195	Journalen EE (bagfra)	1 feb 1839 - 30 feb 1839
	103	FF	Journalen FF	sep 1836 - sep 1838
	165	GG	Journalen GG	6 aug 1838 - 3 apr 1839
	177	HH	Journalen HH	14 juni 1840 - mar 1841
	203	JJ	Journalen JJ (forfra)	maj 1842 - dec 1846
	309	JJ:505	Journalen JJ (bagfra)	maj 1842 - dec 1842
	317	KK	Journalen KK (forfra)	23 juli 1838 - mar 1840
	373	KK:9	Journalen KK (bagfra)	juli 1838 - juli 1838
19	5	Not1	Notesbog 1	1833 - 1840
	87	Not2	Notesbog 2	16 mar 1835 - dec 1835
	97	Not3	Notesbog 3	okt 1835 - mar 1836
	123	Not4	Notesbog 4	nov 1837 - dec 1837
	173	Not5	Notesbog 5	juli 1840 - nov 1840
	189	Not6	Notesbog 6	19 juli 1840 - 6 aug 1840
	203	Not7	Notesbog 7	aug 1840 - 25 okt 1841
	221	Not8	Notesbog 8 (forfra)	25 okt 1841 - 12 dec 1841
	243	Not8:49	Notesbog 8 (bagfra)	dec 1841 - dec 1841
	247	Not9	Notesbog 9 (forfra)	okt 1841 - mar 1842

	278	Not9:2	Notesbog 9 (bagfra)	nov 1841	- mar 1842
	283	Not10	Notesbog 10	dec 1841	- mar 1842
	303	Not11	Notesbog 11	nov 1841	- 4 feb 1842
	369	Not12	Notesbog 12	20 nov 1842	- dec 1842
	381	Not13	Notesbog 13 (forfra)	2 dec 1842	- mar 1846
	405	Not13:40	Notesbog 13 (bagfra)	mar 1843	- feb 1847
	423	Not14	Notesbog 14	jan 1843	- apr 1843
	429	Not15	Notesbog 15	24 aug 1849	- 19 nov 1849
20	5	NB	Journalen NB		9 mar 1846
	131	NB2	Journalen NB2		14 maj 1847
	243	NB3	Journalen NB3		nov 1847
	283	NB4	Journalen NB4		28 dec 1847
	367	NB5	Journalen NB5		15 maj 1848
21	5	NB6	Journalen NB6		16 juli 1848
	71	NB7	Journalen NB7		21 aug 1848
	141	NB8	Journalen NB8		26 nov 1848
	197	NB9	Journalen NB9		2 jan 1849
	253	NB10	Journalen NB10		9 feb 1849
22	5	NB11	Journalen NB11		2 maj 1849
	143	NB12	Journalen NB12		19 juli 1849
	269	NB13	Journalen NB13		28 sep 1849
	339	NB14	Journalen NB14		9 nov 1849
23	5	NB15	Journalen NB15		16 jan 1850
	95	NB16	Journalen NB16		14 feb 1850
	163	NB17	Journalen NB17		6 mar 1850
	251	NB18	Journalen NB18		15 maj 1850
	327	NB19	Journalen NB19		9 juni 1850
	387	NB20	Journalen NB20		11 juli 1850
24	5	NB21	Journalen NB21		11 sep 1850
	101	NB22	Journalen NB22		13 nov 1850
	201	NB23	Journalen NB23		23 jan 1851
	317	NB24	Journalen NB24		20 apr 1851
	435	NB25	Journalen NB25		29 nov 1851
25	5	NB26	Journalen NB26		4 juni 1852
	115	NB27	Journalen NB27		30 aug 1852
	211	NB28	Journalen NB28		14 feb 1853
	293	NB29	Journalen NB29		5 maj 1854
	381	NB30	Journalen NB30		28 juni 1854
26	5	NB31	Journalen NB31		16 aug 1854
	117	NB32	Journalen NB32		11 okt 1854
	243	NB33	Journalen NB33		9 nov 1854
	311	NB34	Journalen NB34		24 nov 1854
	359	NB35	Journalen NB35		3 dec 1854
	407	NB36	Journalen NB36		13 dec 1854
27	7	Papir 1	Kirkehistoriske excerpter		1830 - 1831
	25	Papir 2-29	Kirkehistorie, bibelsk eksegese, excerpter fra Schleiermachers dogmatik og fra Baaders spekulative dogmatik m.m.		1830 - 1840
	83	Papir 30-47	»Philosophica. Ældre«		1834 - 1837

91	Papir 48-94	»Theologica. Ældre«	1834 - 1838
115	Papir 95-246	»Æsthetica. Ældre«	1834 - 1838
169	Papir 247-251	Bibelsk eksegese , Faustlæsninger, dogmatik, m.m.	okt 1834 - 1838
	Papir 252-253	Litteratur om Faust m.m.	1835
	Papir 254	»Vor Journal-Litteratur«	28 nov 1835
	Papir 255-258	Små notitser af blandet indhold vedlagt journalen AA	1837
211	Papir 259	»Telegrapheringer fra en mousvoyant til en clairvoyant«	1838
217	Papir 260	Læren om skriftemål og nadver	1839 - 1840
223	Papir 261-263	Aforistiske udkast	1839
231	Papir 264-269	Blade af en ældre journal	4 juli 1840
239	Papir 265-269	»Min Paraplui, mit Venskab« m.m.	15 nov 1840 - 1842
243	Papir 270	»Prædiken holden i Pastoral-Seminariet«	1 dec 1841
259	Papir 271-276	»De første Rudimenter til Enten - Eller. den grønne Bog. nogle Enkeltheder som ikke bleve brugte«	1841
267	Papir 277-282	Om overgang, kategori, interesse m.m.	juni 1842 - apr 1843
273	Papir 283	Om kvalitet, spring, overgang m.m.	dec 1843 - 1844
279	Papir 284-304	Diverse 1830‑43	1837 - 1845
289	Papir 305	Jordrystelsen	1843 - 1846
295	Papir 306	Dimisprædiken	1844
313	Papir 307-308	Om »In vino veritas«	27 aug 1844
317	Papir 309-314	»Smaating fra Aarene nogle og 40«	1844 - 1845
321	Papir 315-317	Projekterede skrifter	1845
327	Papir 318	Beslutning om at blive forfatter	1845
331	Papir 319-326	Om gudelig veltalenhed og om Aristoteles´ retorik m.m.	1845
341	Papir 327-338	»Smaastykker« ældre end 48	1848 - 1847
347	Papir 339-340	»Berlin, 5t Mai ‑ 13d 46«	maj 1846
365	Papir 341-344	»Lovtale over Efteraaret«	1846
371	Papir 345-349	Om Corsaren, bysnak, Grundtvig, Dansk Kirketidende m.m.	1846
381	Papir 350-363	Udkast til lejlighedstaler om døden	1846
387	Papir 364-371	»Den ethiske og den ethisk-religieuse Meddelelses Dialektik«	1847
435	Papir 372-377	Om Rosenkilde, Mynster, Goldschmidt m.m.	1847
445	Papir 378-380	En apologi	1848
451	Papir 381-384	Indbydelse til forelæsninger og til subskription	1848
457	Papir 385-399	Blandede optegnelser, ideer og udkast 1848-1850	1850 - maj 1851
479	Papir 400-420	»Løse Papirer fra 48«	1848
499	Papir 421-423	»´Lad Hjertet i Sorgen ei Synde.´ 7 Taler«	apr 1848
503	Papir 424-430	»´Lidelses-Historien´! Christelige Taler«	1850
511	Papir 431-432	»I Adresseavisen«	sep 1851
517	Papir 433	»Indkomstsskatten - det Interimistiske«	1851
523	Papir 434	»´Hyrden´ - ´Leiesvenden.´«	1851
529	Papir 435-439	Udkast til to prædikener	1852

	535	Papir 440-446	Diverse 1843-52	1844 - 1850
	549	Papir 447-468	Efter sidste flytning	1852 - 1853
	599	Papir 469-550	Frem mod kirkestriden	1854
	653	Papir 551-591	Under udgivelsen af Øieblikket	18 apr 1855
28	525	Papir 592-596	Supplement	26 feb 1834 - 1851
	5	Brev 1-318	(Se register for breve og dedikationer)	
	491	Ded 1-119		

* jednotlivé části některých Kierkegaardových děl mají další pseudonymy

V textu článku citované Kierkegaardovy spisy:

Český překlad titulu:	Titul dánského originálu:	Zařazení:
Pojem ironie	Begrebet Ironi	SKS 1 str. 59-357
Buď – anebo, 1. díl	Enten - Eller. Første Deel	SKS 2 str. 5-432
Buď – anebo, 2. díl	Enten - Eller. Anden Deel	SKS 3 str. 5-332
Opakování	Gjentagelsen	SKS 4 str. 5-96
Bázeň a chvění	Frygt og Bæven	SKS 4 str.97-210
Filosofické drobty	Philosophiske Smuler	SKS 4 str. 211-306
Pojem úzkosti	Begrebet Angest	SKS 4 str. 307-461
Stadia na cestě životem	Stadier paa Livets Vei	SKS 6 str. 5-454
Uzavírající nevědecký dodatek	Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift	SKS 7 str. 7-573
Skutky lásky	Kjerlighedens Gjerninger	SKS 9 str. 5-378
Nemoc k smrti	Sygdommen til Døden	SKS 11 str. 113-242
Cvičení v křesťanství	Indøvelse i Christendom	SKS 12 str. 7-253
O mém spisovatelském podniku	Om min Forfatter-Virksomhed	SKS 13 str. 5-27
Toto se má říci; budiž to tedy řečeno	Dette skal siges; saa være det da sagt	SKS 13 str. 111-124
Okamžik 1	Øieblikket Nr. 1	SKS 13 str. 125-142
Okamžik 3	Øieblikket Nr. 3	SKS 13 str. 183-199
Okamžik 9	Øieblikket Nr. 9	SKS 13 str. 369-387
Okamžik 10	Øieblikket Nr. 10	SKS 13 str. 389-418
Žurnál NB3	Journalen NB3	SKS 20 str. 243-282
Žurnál NB7	Journalen NB7	SKS 21 str. 71-139
Žurnál NB20	Journalen NB20	SKS 23 str. 387-489

Sekundární literatura

Peter Thielst – Livet forstås baglæns, men må leves forlæns, 2. udgave, Gyldendal, København, (1994) 1996, ISBN 87-00-27988-9
a mnoho dalších biografií Sørena Kierkegaarda

Bruce Kirmmse – „Out with it!“: The modern breakthrough, Kierkegaard and Denmark, str. 15-47, v:
The Cambridge Companion to Kierkegaard, Edited by Alastair Hannay and Gordon Marino, Cambridge University Press (1998) 1999, ISBN 0-521-47719-0 paperback

Zdeněk Zacpal – Kierkegaard's Indirect Conveyance, Universita Karlova. Filosofická fakulta, Vydavatel: Charles University, Prague, 1998

Charles L. Creegan – Wittgenstein and Kierkegaard: Religion, Individuality and Philosophical Method, Routledge, London, 1989, ISBN 0-415-00066-1

Ludwig Wittgenstein – Culture and Value
Ludwig Wittgenstein – Rozličné poznámky, Výbor z pozůstalosti vydal Georg Henrik von Wright, Mladá Fronta – Váhy, Praha, 1993, ISBN 80-204-0360-4

Richard H. Popkin – Spinoza and Bible Scholarship, str. 383-407, v:
The Cambridge Companion to Spinoza, Edited by Don Garrett, Cambridge University Press (1996) 1997, ISBN 0-521-39865-7 paperback

John Langshaw Austin - How to Do Things with Words, Oxford University Press 1962

Emmanuel Lévinas - Totalité et Infini, Kluwer Academic, Paris 1992, ISBN: 2-253-05351-1

http://books.google.cz/books/about/Kierkegaard_s_Indirect_Conveyance.html?id=Cit3NwAACAAJ&redir_esc=y

Max Weber – Politika jako povolání (Politik als Beruf), v:
Weber – Metodologie, sociologie a politika, Oikoymenh, Praha, 1998, ISBN 80-860005-48-8, str. 246-296

Ludwig Wittgenstein – Culture and Value, Blackwell, Oxford, (1977) 1992, ISBN 0-631-13059-4 (pbk)

F. X. Šalda – Buďto – anebo, Národní listy, září 1911
Citováno z: F. X. Šalda – Časové i nadčasové, Melantrich, Praha, 1936, str. 48-52

Routledge Encyclopedia of Philosophy, General Editor Edward Craig, Routledge, London and New York 1998; všech 10 svazků ISBN 0415-07310-3
Volume I – ISBN 0415-18706-0
Volume III – ISBN 0415-18708-7

Citace, poznámky

První soustavnější myslitel lidské existence se narodil v Dánsku
úryvek hesla EXISTENTIALISM ze současného snad nejautoritativnějšího desetisvazkového filosofického slovníku Routledge Encyclopedia of Philosophy, Volume III, str. 493:
The term ´existentialism´ … But it is more often used as a general name for a number of thinkers in the nineteenth and twentieth centuries who made the concrete individual central to their thought. Existentialism in this broader sense arose as a backlash against philosophical and scientific systems that treat all particulars, including humans, as members of a genus or instances of universal laws. It claims that our own existence as unique individuals in concrete situations cannot be grasped adequately in such theories, and that systems of this sort conceal from us the highly personal task of trying to achieve self-fulfilment in our lives. Existentialists therefore start out with a detailed description of the self as an „existing individual“, understood as an agent involved in a specific social and historical world. One of their chief aims is to understand how the individual can achieve the richest and most fulfilling life in the modern world. (Charles B. Guignon)
v této souvislosti lze do kontrastu uvést úryvek hesla ANALYTICAL PHILOSOPHY – Routledge Encyclopedia of Philosophy, Volume I, str. 223-224:
Philosophical analysis is a method of inquiry in which one seeks to assess complex systems of thought by ´analysing´ them into simpler elements whose relationships are thereby brought into focus. This method has a long history, but became especially prominent at the start of the twentieth century and, by becoming integrated into Russell´s development of logical theory, acquired a greater degree of sophiscation than before. The logical positivists developed the method further during the 1930s and, in the context of their anti-metaphysical programme, held that analysis was the only legitimate philosophical inquiry. Thus for them philosophy could only be ´analytical philosophy´.

After 1945 those philosophers who wanted to expand philosophical inquiries beyond the limits proscribed by the positivists extended the understanding of analysis to include accounts of the general structures of language and thought without the earlier commitment to the identification of ´simple´ elements of thought. Hence there developed a more relaxed conception of ´linguistic analysis´ and the understanding of ´analytical philosophy´ was modified in such a way that a critical concern with language and meaning was taken to be central to it, leading, indeed, to a retrospective reevaluation of Frege as a founder of analytical philosophy. ... (Thomas Baldwin)

Jako by kráčel vzduchem

Proslulý filosof Ludwig Wittgenstein si v roce 1948, tři roky před smrtí, učinil poznámku: „Poctivý náboženský myslitel je jako provazochodec. Jako by šel vzduchem. To, po čem kráčí, je užší, než si lze představit. A přesto je to schůdné.“ Těžko mohl mít tenkrát na mysli někoho jiného než svého oblíbeného dánského kolegu i spisovatele Sørena Kierkegaarda, narozeného v Kodani právě před 200 lety, 5. května 1813. Již mnohem dříve jej považoval za světce, za zdaleka nejhlubšího myslitele 19. století, prý příliš hlubokého dokonce i pro něj samotného.
Ludwig Wittgenstein – Culture and Value (zápisek z roku 1948), str. 73-73e:

Der ehrliche religiöse Denker ist wie ein Seiltänzer. Er geht, dem Anschein nach, nur auf der Luft. Sein Boden ist der schmalste, der sich denken lässt. Und doch lässt sich auf ihm wirklich gehen.
An honest religious thinker is like a tightrope walker. He almost looks as though he were walking on nothing but air. His support is the slenderest imaginable. And yet it really is possible to walk on it.

Charles L. Creegan – Wittgenstein and Kierkegaard, str. 17-20:
Wittgenstein never became a monk, of course, though he thought of doing so more than once, and did spend some time at monasteries. He might have been influenced by Kierkegaard's conviction that monastic retreat is a shirking of the 'task,' an abstraction from the conditions of existence. But this report by Russell confirms that Wittgenstein was dramatically changed during the war, through his readings and perhaps through other events.

A rather later memoir comes from H. D. P. Lee, and dates from the period 1929-31 when Wittgenstein had returned to Cambridge. 'He told me that he learned Danish in order to be able to read Kierkegaard in the original, and clearly had a great admiration for him, though I never remember him speaking about him in detail.' Certainly learning a new language suggests considerable interest!

An approving reference to the Philosophical Fragments finds its way into a conversation between Wittgenstein and Friedrich Waismann from December 1929: 'We thrust against the limits of language. Kierkegaard, too, recognized this thrust and even described it in much the same way (as a thrust against paradox).'

There is a direct reference to Either/Or in the lecture notes (collated and published by students) from a course on religious belief which Wittgenstein gave about 1938. In the context of a discussion of religious pictures of the world, and how they are manifest in life, he gave the following illustration:

A great writer said that, when he was a boy, his father set him a task, and he suddenly felt that nothing, not even death, could take away the responsibility [in doing this task]; this was his duty to do, and that even death couldn't stop it being his duty. He said that this was, in a way, a proof of the immortality of the soul - because if this lives on [the responsibility won't die.] The idea is given by what we call the proof. Well, if this is the idea, [all right].

[18] This is a retelling of a story from the second part of Either/Or. The depth of Wittgenstein's interest in Kierkegaard is reflected in his understanding of the anecdote as a piece of Kierkegaard's biography; scholars agree on this, but in the original it is presented as part of Judge William's letters.

Other details of Wittgenstein's knowledge of Kierkegaard are reported by Maurice O'C. Drury. During a discussion after a meeting of the Moral Sciences Club (so presumably during Wittgenstein's 1929-36 Cambridge period) Wittgenstein remarked: 'Kierkegaard was by far the most profound thinker of the last century. Kierkegaard was a saint.' He went on to mention the three stages of life. The stages are mentioned in two works he had certainly read, Either/Or and the Postscript. Drury also notes Wittgenstein's dissatisfaction with the literary style of the Lowrie translations of Kierkegaard. In later life, Drury recalls, Wittgenstein found the indirect method of Kierkegaard's works too prolix. 'When I read him I always wanted to say: "Oh, alright I agree, I agree, but please get on with it."' This seems strange in view of Wittgenstein's own deliberately circuitous style!

A clue to his position here is provided by O. K. Bouwsma's recollections of a conversation with Wittgenstein in 1949. Bouwsma reports that Wittgenstein said he read Kierkegaard only in small pieces:

He got hints. He did not want another man's thought all chewed. A word or two was sometimes enough. But Kierkegaard struck him almost as like a snob, too high, for him, not touching the details of common life. . . . (I'm not sure about his judgement here of Kierkegaard.)

One possible explanation is that Wittgenstein was at a different 'stage' from Kierkegaard's intended audience.

The high esteem in which Wittgenstein held Kierkegaard is again shown in a letter from Wittgenstein to Norman Malcolm, dated 5 February 1948. Malcolm had mentioned Works of Love; Wittgenstein replies that he has never read that work. 'Kierkegaard is far too deep for me, anyhow. He bewilders me without working the good effects which he would in deeper souls.' Wittgenstein's low moral self-esteem, as well as his admiration for Kierkegaard, is showing itself here.

In addition to these biographical notes, there are a few passages [19] from posthumous collections that hint at a knowledge of Kierkegaard. In particular, several sections from the collection Culture and Value (which includes some of Wittgenstein's notes having to do with religion) mention him explicitly.

One reference, from the year 1937, again shows familiarity with the Fragments and Postscript. It is in the context of a discussion of the problem of the connection of historical proof and faith, and the possibility that the Gospels in all their want of historical precision and agreement are nevertheless the best possible form of communication of the Christian message. There is also mention of forms of expression appropriate to the various 'levels of devoutness.' This again suggests familiarity with the Stages or Either/Or, at least. The particular combination of topics is also found in Training in Christianity.

Another context in which Kierkegaard is mentioned is that of the distinction between 'primordial' and 'tame' talent:

In the same sense: the house I built for Gretl is the product of a decidedly sensitive ear and good manners, an expression of great understanding (of a culture, etc.). But primordial life, wild life striving to erupt into the open - that is lacking. And so you could say it isn't healthy (Kierkegaard). (Hothouse plant.)

The exact reference here is unclear. Several of Kierkegaard's less-read works contain thoughts suggestive of parts of this remark. For example, the distinction between wild life and cultured manners suggests Kierkegaard's analysis, in his review of Two Ages, of the difference between the (passionate) 'age of revolution' and the (indolent) 'present age.' Kierkegaard also praises Adler for having precisely what Wittgenstein feels his architecture lacks - some redeeming native spark. Most specifically, in the Christian Discourses there is a prayer asking: 'if . . . we have lost our health, would that we might regain it by learning again from the lilies of the field and the birds of the air.' But the thought has an unusual feel; there seems to be an admixture of original ideas, or ideas from another source: perhaps Nietzsche?

Finally, there is a reference to Kierkegaard in a group of entries from 1946. These notes have to do with having the courage to change one's life. Wittgenstein distinguishes here between cold wisdom or doctrine, and the ability to embrace it. He says: 'Wisdom is passionless. But faith by contrast is what Kierkegaard calls a [20] passion.' This point of view is reminiscent of Wittgenstein's own sayings in the late pages of the Tractatus.

There are several interesting things about these direct references to Kierkegaard by Wittgenstein. First, they evidence a clear personal admiration for Kierkegaard as a thinker and a persuasive author. Second, it is important to note that they cover the whole length of Wittgenstein's career. The first references date from before the completion of the manuscript of the Tractatus; and his admiration seems if anything to deepen over the course of the 1930s. The last references, both from his notes and from others' recollections, are from the late 1940s. At the least this is evidence of a continuity in Wittgenstein's interest in the subject of religion and personal faith. The question of the relation between the Tractatus and the later philosophy must be considered in the light of this continuity. And there is also enough evidence to show that Kierkegaard's works can be a useful key to the understanding of Wittgenstein, at least in the matter of religion.

In addition to the instances of direct connections between Kierkegaard and Wittgenstein, there are two more very incidental mentions of a connection between the two thinkers. These have more to do with Wittgenstein's demeanor than with any traceable influence. Yet they are not wholly without interest when one remembers that Wittgenstein felt a close connection between his lifestyle and his philosophizing.

One of these references is very brief. Allan Janik records that Wittgenstein's tendency to approach everything 'from the ethical point of view . . . reminded [an Austrian acquaintance] directly of Kierkegaard.'

Lastly, there is a more involved and fascinatingly indirect connection. K. E. Tranřy, a Norwegian student who came to know Wittgenstein in 1949, was impressed by Wittgenstein's knowledge of Ibsen's dramas, particularly Brand. Tranřy thought Brand's moral severity and human fallibility quite like Wittgenstein's. But, as Lowrie confirms, Brand was a thinly veiled caricature of Kierkegaard and some of his unwelcome followers!

Of course neither of these two references carries much weight. They do serve to suggest the sense of absolute moral intentness common to both thinkers. [21]

V kupeckém přístavu

Dánská metropole Kodaň či København, v překladu Kupecký přístav s asi 120 000 obyvateli byl tehdy počtem obyvatel srovnatelný s Prahou. Špičky dánského, před rokem 1849 ještě absolutistického království si nevelkou váhu své země zřejmě chtěly vynahradit nadstandardní podporou kultury a štědře přispívaly na cesty mnoha mladých talentů po Evropě.

Ve srovnání s četnými dánskými světoběžníky, třebas se starším fyzikem a chemikem Ørstedem anebo se svým vrstevníkem, pohádkářem Andersenem byl Kierkegaard za onoho dánského „zlatého věku“ vlastně dost provinční postavou. I bratr jeho dvou švagrů, Peter Wilhelm Lund, strávil většinu života po přírodovědných expedicích v Brazílii, zatímco Kierkegaard si jen čtyřikrát vyrazil do Berlína, kde poslouchal německého filosofa Schellinga (byl jím spíše zklamán), jednou zavítal do Švédska, jednou do Jutska do rodiště svého otce. Jinak občas podnikal koňmo i kočárem výlety do míst a přírody jen v okolí Kodaně. Na její staroslavné univerzitě studoval dlouho a pomalu teologii, přičemž měl štěstí na dva dobré profesory filosofie. Díky otci, zbohatlému z obchodu se suknem, se nemusel starat o živobytí, dopřával si komfortní život i návštěvy divadla, a financoval vydávání ve své době většinou neprodejných knih, tudíž mu zděděná finanční základna jen taktak vydržela do smrti. Zprvu nezletilá múza Regine Olsenová na milého Sørena nezanevřela, ale brzy se dobře vdala.

Kierkegaard měl bohatou knihovnu, přečetl úctyhodné množství literatury různých žánrů.
Historická fakta
Peter Thielst – Livet forstås baglæns, men må leves forlæns
Bruce Kirmmse – „Out with it!“: The modern breakthrough, Kierkegaard and Denmark

... přičemž měl štěstí na dva dobré profesory filosofie. ...
Peter Thielst – Livet forstås baglæns, men må leves forlæns, str. 48-52, byli to: Frederik Christian Sibbern (1785-1872) a Poul Martin Møller (1794-1838) – toho Kierkegaard miloval natolik, že mu napsal věnování na titulu svého díla Begrebet Angest – Pojem úzkosti (vydaného ovšem pod pseudonymem Vigilius Haufniensis)

Nedá se však říci, že by se mimo svého milovaného Sókrata z Platónových dialogů a několika německých filosofů z poslední doby v čele s Hegelem do myšlení jiných osobností, známých z dějin filosofie, zrovna vžil. Neznal východní filosofie, náboženství a duchovní tradice, jimiž se pokoušeli zabývat někteří Evropané již ve století předchozím, a vlastně jediné dvě úctyhodné alternativy duchovního života mu představoval Sókratés a Kristus s některými spíše staršími křesťany.
To je zřejmé z jeho deníkových zápisků. Sókrata staví do popředí v Pojmu ironie (Begrebet Ironi), oba staví do popředí i kontrastu ve svých Filosofických drobtech (Philosophiske Smuler), dále, v Nemoci k smrti (Sygdommen til Døden) staví do kontrastu ke Kristovi Sókrata ve 2det Afsnit (2. úsek) A, ve 2. kapitole, nazvané Den socratiske Definition af Synd (Sókratovská definice hříchu), str. 201-208 , v 10. čísle jeho časopisu Øieblikket Nr. 10 (Okamžik), str. 405-406 a jinde.

Jeho interpretace Krista a křesťanství je v nejednom ohledu tradiční, konvenční a docela i dogmatická. Věřil, že její přijetí je záležitostí vůle a vylučuje platnost i docela případných rozumových námitek. U biblických pasáží jako by nebral v úvahu možnost jejich dvou anebo více stejně legitimních a cenných interpretací.
Sygdommen til Døden (Nemoc k smrti), 2det Afsnit (2. úsek) C, str. 236-242 aj.
I na Kierkegaarda směřuje následující poznámka ke Spinozovi, kteý působil téměř 200 let před Kierkegaardem. Richard H. Popkin – Spinoza and Bible Scholarship, str. 404:
Spinoza was baldly willing to claim that the historical scriptures are some men´s messages to man. And the worthwhile messages are those that follow from unfettered, unprejudiced reasoning. This rational secularism based on a naturalistic metaphysics is reinforced by the historical analysis of religious writings, rather than based upon them. And it is this new metaphysics (and revived Greed naturalism) that is Spinoza´s great contribution, for better or worse, to the making of the modern mind. One may wonder, as I do, why it was so acceptable to a world of thinkers raised on taking supernaturalism seriously. But that is another long, long story.

Proklamat ostatní k pravdě

V důsledku výchovy přísným a vlastní hříchy si rozmazávajícím otcem Kierkegaard prožil dětství, jak napovídá i titul jedné jeho knihy, v bázni a chvění.
Frygt og Bæven (Bázeň a chvění)
Peter Thielst – Livet forstås baglæns, men må leves forlæns, str. 23-39 aj.

Své méně těžkomyslné spoluobčany považuje za povrchní estéty, požitkáře. Jejich přesvědčení, že jsou křesťané, neboť žijí v křesťanském státě a společnosti, nesdílí,

ale nevěří, že by jim tuto iluzi vyvrátil (anebo jakékoli duchovno dokázal sdělit) zcela přímo.
Téma spisu O mém spisovatelském podniku (Om min Forfatter-Virksomhed), str. 13:
„Ligefrem Meddelelse“ er: ligefremt at meddele det Sande. „Meddelelse i Reflexion“ er: ***at bedrage ind i det Sande****; men da Bevægelsen er at komme til det Eenfoldige, maa dog atter Meddelelse engang, tidligere eller sildigere, ende i den ligefremme Meddelelse.*
Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift (Uzavírající nevědecký dodatek), Anden Deel (2. díl), Første Afsnit (první úsek), Capitel II, 1, str. 73-81(viz též níže)
(mnozí myslitelé odmítají specifičnost duchovna anebo duchovno vůbec)

Snaží se naoko přiblížit jejich ideálům – pod pseudonymy jim ztvární různé skvělé varianty estetického způsobu života i se zrádnými aspekty, to vše v tak nuancovaném a dokonalém podání, jaké by oni sami v životě nebyli schopni dát dohromady. A pak nečekaně poukáže na nějaký fatální nedostatek – i na možnost jiného založení života. Svůdcův deník od údajného Johannese Svůdce, část rozsáhlého literárního souboru Buď-anebo, šel na dračku. Sám Kierkegaard se k překvapení napáleného publika od onoho i dalších ideálů distancuje a jde dál, píše pod dalšími pseudonymy a vytváří fiktivní postavy i pseudonymní autory, ztělesňující další životní názory, poukazuje na jejich klady i defekty, jimž se dá uniknout jen skokem úplně jinam.
O mém spisovatelském podniku (Om min Forfatter-Virksomhed), mj. str. 13-14:
Der begyndes, maieutisk, med æsthetisk Frembringelse, og den hele pseudonyme Productivitet er et saadant Maieutisk. Derfor var denne Productivitet jo ogsaa pseudonym, medens det ligefremme Religieuse – det fra Først af var tilstede i en Antydnings Glimten – bar mit navn.

Dalšími formami nepřímého sdělení, ale i jistou (spíše dočasnou) formou existence jsou ironie a humor.
Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift (Uzavírající nevědecký dodatek), Anden Deel (2. díl), Anden Afsnit (druhý úsek), Capitel IV, Sectio 2, §2 a §3, str. 407-504

Ironik, jehož nedostižným mistrem byl Sókratés (jehož celkové osobnosti ovšem mimoto Kierkegaard přiznává kvality etické až k náboženským A), ve srozumění se svými posluchači říká opak toho, co si myslí, a to tak, že řekne něco vážně, ale vážně to nemíní, nebo řekne něco jakoby žertem, ale myslí to vážně.
Pojem ironie (Begrebet Ironi), str. 287
Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift (Uzavírající nevědecký dodatek), Anden Deel (2. díl), Anden Afsnit (2. úsek), Capitel IV, Sectio II, A §2, str. 455-458

Humorista sdělí nebo kvituje jiným trýzeň a utrpení, které podle něj k pozemskému přebývání nevyhnutelně patří, a zároveň tento dalekosáhlý problém a jeho důsledky bagatelizuje pomocí žertu.
Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift (Uzavírající nevědecký dodatek), Anden Deel (2. díl), Anden Afsnit (Druhý úsek), Capitel IV, Sectio II, A §2, str. 407-410; Anden Deel (2. díl), Anden Afsnit (2. úsek), Capitel IV, Sectio II, A §3, str. 500-504

Posluchač se se sděleným musí vypořádat sám.
Indøvelse i Christendom (Cvičení v křesťanství), str. 137-138 (viz i níže)

Jinými životními stádii ...
To je i titul jednoho z delších Kierkegaardových děl: Stadia na cestě životem (Stadier paa Livets Vei)

Jinými životními stádii, stálejšími formami existence jsou po estetičnu a ironii stádium etické a po humoru náboženské A a B.
Rozebráno v Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift (Uzavírající nevědecký dodatek), Anden Deel (2. díl), Anden Afsnit (Druhý úsek), Capitel IV, Sectio II, A a B, str. 350-533, rozlišení zejména §2, str. 455

K přijetí křesťanství (náboženské stadium B) je zapotřebí uznat vlastní hřích a věřit v Krista, Bohočlověka, který je nepřímým sdělením od A až do Z.
Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift (Uzavírající nevědecký dodatek), Anden Deel (2. díl), Anden Afsnit (2. úsek), Capitel IV, Sectio II A – Capitel V, str. 505-559

... věřit v Krista, Bohočlověka, který je nepřímým sdělením od A až do Z.
Journalen (Žurnál) NB 7, 8, str. 79:
Absolut indirecte Meddelelse forholder sig dog til det at være mere end Menneske, og derfor har intet Menneske Lov til at bruge den. Gud-Mennesket kan ikke anderledes, fordi han er en Qvalitet forskiellig fra det at være Menneske. I Hedenskabet er det Dæmoniske, men kan ikke finde Plads i Christenheden.

Saasnart et Menneske afgjort er i Characteer af at være Christen tør han ikke spænde det Dialektiske saa høit, at han sætter Forargelsens Mulighed. Gud-Mennesket kan det ikke anderledes, just fordi han er Troens Gjenstand.
I Hedenskabet kunde derfor den abstracte indirecte Meddelelse vel bruges, fordi Forargelsens Mulighed < ikke > var der. Og saaledes ogsaa i Forhold til Christenheden (der er saare langt fra at være lutter Christne, men snarere Hedenskab) af Den, som ikke absolut er traadt i Characteren af at være Christen i afgjort Forstand. Thi naar Proportionerne ere disse, kan Forargelsen ikke blive mere end en Art Opvækkelse.
Journalen (Žurnál) NB20, 152, str. 471-472:

Den indirecte Meddelelse

Det er ikke saa, at den ligefremme Meddelelse er høiere end indirecte. Nei, o nei. Men Sagen er: der er aldrig født noget Menneske, der endog blot nogenlunde kan bruge den indirecte Meddelelse end sige hele sit Liv igjennem. Thi vi Mennesker trænge til hinanden, og allerede deri ligger det ligefremme.

Kun Gud-Mennesket er lutter indirecte Meddelelse fra Først til Sidst. ...

... Naar et Menneske bruger indirecte Meddelelse er det paa een eller anden Maade noget Dæmonisk, uden at dette behøver at tages i ond Forstand, men saaledes som f. E. Socrates. ...

Nepřímé sdělení vznikne nejen samotným promyšleně nejednoznačným vyjádřováním: může být dáno i nestandardním vztahem mezi sdělením a sdělujícím: *Když někdo řekne přímo: já jsem Bůh, Otec a já jsme jedno, je to přímé sdělení. Ale když teď ten, kdo to říká, sdělující, je tím jednotlivým člověkem, jednotlivým člověkem, zcela jako jiní, pak toto sdělení není zrovna úplně přímé ... Sdělení obsahuje protimluv díky sdělujícímu, stává se nepřímým sdělením, staví Tě před volbu: zda mu budeš věřit nebo ne.*
Indøvelse i Christendom (Cvičení v křesťanství), §3, str. 137-138:

Modsætningen til den ligefremme Meddelelse er indirecte Meddelelse. Denne kan frembringes paa to Maader.

Den indirecte Meddelelse kan være en Meddelelsens Kunst i at fordoble Meddelelsen. Kunsten bestaaer saa netop i, at gjøre sig selv, Meddeleren, til Ingen, reent objektiv, og saa uafbrudt at sætte qvalitative Modsætninger til Eenhed. Dette er hvad nogle pseudonymer pleie at kalde Meddelelsens Dobbelt-Reflexion. Det er f.Ex. indirecte Meddelelse: at sætte Spøg og Alvor sammen, at Sammensætningen er en dialektisk Knude - og saa selv at være Ingen. Vil Nogen have med den Art Meddelelse at gjøre, maa han selv ved sig selv løse Knuden. Eller, at bringe Forsvar og Angreb i Eenhed saaledes, at Ingen ligefrem kan sige, om man angriber eller forsvarer, saa den ivrigste Tilhænger af Sagen og den arrigste Fjende, begge kan synes at see en Allieret i En - og saa selv at være Ingen, en Fraværende, et objektivt Noget, intet personligt Menneske. ...

... Men den indirecte Meddelelse kan ogsaa fremkomme paa en anden Maade, ved Forholdet mellem Meddelelsen og Meddeleren; her er ogsaa Meddeleren med, medens han i første Tilfælde var udeladt, dog vel at mærke ved en negativ Reflexion. ... Al Meddelelse betræffende det at existere kræver en Meddeler; Meddeleren er nemlig Redupplikationen af Meddelelsen, at existere i Det man forstaaer, er at redupplicere.

Men fordi der er en Meddeler, som selv existerer i Det han meddeler, derfor kan man dog endnu ikke kalde denne Meddelelse indirecte Meddelelse. Er derimod Meddeleren selv dialektisk bestemmet, hans egen Væren en Reflexions-Bestemmelse, saa er al ligefrem Meddelelse umulig.

Saaledes med Gud-Mennesket. Han er et Tegn, Modsigelsens Tegn, han er i Ukjendelighed, altsaa er al ligefrem Meddelelse umulig. Naar nemlig Meddelelsen af en Meddeler skal være ligefrem, saa maa ikke blot Meddelelsen være ligefrem, men Meddeleren selv være ligefrem bestemmet. Hvis ikke, saa bliver selv det ligefremmeste Udsagn af saadan Meddeler, det bliver ved Meddeleren,): ved Det, Meddeleren er, dog ikke ligefrem Meddelelse.

Naar En siger ligefrem: jeg er Gud, Faderen og Jeg ere Eet, saa er det ligefrem Meddelelse. Men naar nu Den, der siger det, Meddeleren, er det enkelte Menneske, et enkelt Menneske, ganske som andre, saa er denne Meddelelse ikke just ganske ligefrem, at et enkelt Menneske skulde være Gud - medens det han siger er ganske ligefremt. Meddelelsen indeholder ved Meddeleren en Modsigelse, den bliver indirecte Meddelelse, den sætter Dig et Valg: om Du vil troe ham eller ikke.

Hlavně v této citované knize Cvičení v křesťanství Kierkegaard z Krista vybírá pasáže, které kryptičnost Kristovy osoby akcentují. Právě ty, které, řečeno s anglickým filosofem přirozeného jazyka Johnem Langshawem Austinem, se Kristus má podílet na jednání v rámci nějaké konvence, ale svým ostrovtipem naruší alespoň jednu podmínku jejího řádného a obvyklého fungování.

Indøvelse i Christendom (Cvičení v křesťanství), tedy pasáže jako Jan, 10, 30, Matouš 17, 24-27, Matouš 11, 2-6; Lukáš 7, 18-23, Matouš 26, 31-34; Marek 14, 27-30

John Langshaw Austin - How to Do Things with Words, str. 6-15

Závrať nad propastí

V úvodních pasážích Kierkegaardova nejrozsáhlejšího čistě teoretického díla Uzavírající nevědecký dodatek dojde k rozlišení mezi dvěma typy myslitelů. Zatímco pro objektivního myslitele či pozorovatele a systematika, jemuž odpovídá přímé

sdělení, je ústřední otázka na to, jak stojí věci vnějšího světa a na výsledky, subjektivní myslitel, pro nějž je charakteristické sdělení nepřímé, se v prvé řadě táže na to, jak to s ním po duchovní stránce je, co se z něj stává, jak se může zdokonalovat.

Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift (Uzavírající nevědecký dodatek), Anden Deel (2. díl), Første Afsnit (úsek), Cap. II, 1, str. 73-81, mj.:

Medens den objektive Tænkning er ligegyldig ved det tænkende Subjekt og dets Existents, er den subjektive Tænker som existerende væsentligen interesseret i sin egen Tænkning, er existerende i den. Derfor har hans Tænkning en anden Art af Reflexion, nemlig Inderlighedens, Besiddelsens, hvorved den tilhører Subjektet og ingen Anden. Medens den objektive Tænkning sætter Alt i Resultat, og forhjælper den hele Menneskehed til at snyde ved at afskrive og opramse Resultatet og Facitet, sætter den subjektive Tænkning alt i Vorden, og udelader Resultatet, deels fordi dette netop tilhører ham, da han har Veien, deels fordi han som existerende bestandigen er i Vorden, ...

Forskjelligheden mellem den subjektive og den objektive Tænkning maa ogsaa yttre sig i Meddelelsens Form, det vil sige, den subjektive Tænker maa strax blive opmærksom paa, at Formen maa kunstnerisk have lige saa megen Reflexion som han selv existerende i sin Tænkning har det. Kunstnerisk vel at mærke, thi Hemmeligheden bestaaer ikke i, at han ligefrem udsiger Dobbelt-Reflexionen, da et saadant Udsagn netop er en Modsigelse. ...

Den almindelige Communication mellem Menneske og Menneske er aldeles umiddelbar, fordi Menneskene i Almindelighed existere umiddelbart. Naar den Ene foredrager Noget og den Anden vedkjender sig ordret det Samme, saa antages de at være enige og at have forstaaet hinanden. ...

Den objektive Tænkning er aldeles ligegyldig mod Subjektiviteten og derved mod Inderligheden og Tilegnelsen; dens Meddelelse er derfor ligefrem. Det følger af sig selv, at den ingenlunde derfor behøver at være let, men den er ligefrem, den har ikke Dobbelt-Reflexionens Svig og Kunst, den har ikke hiin subjektive Tænknings gudfrygtige og humane Omsorg i at meddele sig, den lader sig ligefrem forstaae, den lader sig ramse. Den objektive Tænkning er derfor blot opmærksom paa sig selv, og er derfor ingen Meddelelse, idetmindste ingen kunstnerisk Meddelelse, forsaavidt der dog altid vilde fordres at tænke den Modtagende og at agte paa Meddelelsens Form i Forhold til Modtagerens Misforstaaelse. ...

Meddelelsens Form er noget Andet end Meddelelsens Udtryk. Naar Tanken har faaet sit rette Udtryk i Ordet, hvilket naaes ved den Første Reflexion, saa kommer den anden Reflexion, der betræffer Meddelelsens eget Forhold til Meddeleren og gjengiver den existerende Meddelers eget Forhold til Ideen. ...

Overalt hvor det Subjektive er af Vigtighed i Erkjendelsen, altsaa Tilegnelsen er Hovedsagen, der er Meddelelsen et Kunstværk, den er dobbelt-reflekteret, ... først den dobbelt-reflekterede subjektive Tænkning har Hemmeligheder, >: al dens væsentlige Indhold er væsentlig Hemmelighed, fordi det ikke ligefrem lader sig meddele. ...

Jde hodně do hloubky i šířky, jako by se nesmírně rozvětvený Hegelův systém sebevývoje neosobního absolutna, do nějž se často naváží, snažil adaptovat na duchovní život jednotlivce.

A to hlavně v dílech Enten - Eller (Buď – anebo), 1. i 2. díl, Begrebet Angest (Pojem úzkosti), Gjentagelsen, (Opakování), Stadier paa Livets Vei (Stadia na cestě

životem), Afsluttende uvidenskabelig Efterskrift (Uzavírající nevědecký dodatek) Sygdommen til Døden (Nemoc k smrti)

Ve spise s příznačně morbidním názvem „Nemoc k smrti“ analyzuje lidské zoufalství a podává jeho různé typy.
Sygdommen til Døden (Nemoc k smrti)

V další, neméně ponuré knížce „Pojem úzkosti“ začíná od Adama, který ještě neznal dobro a zlo, a analyzuje jeho úzkost, tedy závrať ze svobody.
Begrebet Angest (Pojem úzkosti), Caput I – Caput II, §1, str. 332-365

... analyzuje jeho úzkost, tedy závrať ze svobody. Úzkost jasný objekt nemá. Ilustruje ji člověk, který stojí na okraji propasti a pokouší se přidržet něčeho konečného.
Begrebet Angest (Pojem úzkosti), Caput II, §2, str. 365-366, str. 365:
Angest kan man sammenligne med Svimmelhed. Den, hvis Øie kommer til at skue ned i svælgende Dyb, han bliver svimmel. Men hvad er Grunden, det er ligesaa meget hans Øie som Afgrunden; thi hvis han ikke havde stirret ned. Saaledes er Angest den Frihedens Svimlen, der opkommer, idet Aanden vil sætte Synthesen, og Friheden nu skuer ned i sin egen Mulighed og da griber Endeligheden at holde sig ved. I denne Svimlen segner Friheden.
Begrebet Angest (Pojem úzkosti), Caput III, §2, str. 399:
Spørge vi nu nærmere, hvad Angestens Gjenstand er, da maa der svares her som allevegne, den er Intet. Angest og Intet svare bestandigen til hinanden. Saasnart Frihedens og Aandens Virkelighed er sat er Angesten hævet.

Existuje úzkost ze zla, ...
Begrebet Angest (Pojem úzkosti), Caput IV, §1, str. 415-420

... ale i úzkost z dobra – démonično, kdy se člověk záměrně uzavírá před dobrem, lidmi, podněty zvnějšku a může napáchat mnoho zla.
Begrebet Angest (Pojem úzkosti), Caput IV, §2, str. 420-437

Lékem je vposledku víra a smíření, k čemuž ovšem Kierkegaard dospěje tak pronikavým výkladem stínů, psýchy i možností lidského nitra, jakého se Evropanům do oné doby nedostalo.
Sygdommen til Døden (Nemoc k smrti), II. Afsnit (úsek), C, str. 236-242
Begrebet Angest (Pojem úzkosti), Caput V, str. 454-461
a konečně i celek Kierkegaardova díla

Kierkegaardova tvrzení, že zoufalství a úzkost doléhá více či méně na všechny lidi kromě opravdových křesťanů, se z různých stran zpochybnit.
téma knih Begrebet Angest (Pojem úzkosti) a Sygdommen til Døden (Nemoc k smrti), snad nejostřeji podáno v Sygdommen til Døden, I. Afsnit (úsek), B, str. 138:
Og i ethvert Tilfælde har der intet Menneske levet og der lever intet Menneske udenfor Christenheden, uden at han er fortvivlet, og i Christenheden Ingen, forsaavidt han ikke er sand Christen; ...

Krom čistých intelektuálů Kierkegaard podal alespoň na papíře – a trochu na zapřenou – i krásný lidský typ vzorného manžela, otce, občana – Soudce Vilhelma.

Příkladné ztělesnění toho, co německý sociolog a politolog Max Weber nazval „etika politické zodpovědnosti“ – anebo etiky protestantské, ale přitom výrazně neprušácké.
Enten - Eller (Buď – anebo), 1. i 2. díl
Stadier paa Livets Vei (Stadia na cestě životem), str. 80-171
Max Weber – Politika jako povolání (Politik als Beruf)

Své povznášející řeči a kázání – obracející se na jednotlivce – ale vydával Kierkegaard pod vlastním jménem: tam přímo hlásal, co je žádoucí.
Ze SKS zejména svazky 5, 8, 9, 10 a 12 od str. 255

... – obracející se na jednotlivce – ...
Kierkegaard se obrací především k jednotlivci (den Enkelte), který je základním kamenem mravnosti, zbožnosti v křesťanském smyslu a nenechá se strhnout davem, který je zlým principem a nepravdou, viz např. Journalen NB3 (Žurnál NB3), 77 den Enkelte (1847), str. 280-282

Láska k bližnímu u Kierkegaarda se nedá odvodit od běžné zamilovanosti, je duchovní (a symetričtější než u Emmanuela Lévinase), ale dva duchové se nemohou stát jedním „já“ sobeckým způsobem: Bližní je první „Ty“.
Kjerlighedens Gjerninger (Skutky lásky), II B, str. 63-64
Emmanuel Lévinas – Totalité et Infini, str. 26-29

Protestantský jurodivý

V roce 1854 novopečený biskup Martensen označil svého předchůdce Mynstera za „člena svatého řetězu svědků pravdy, rozprostírajícího se napříč časem od apoštolů až do našich dnů“. Kierkegaard, který se od dětství zabýval otázkou a analýzou toho, co to znamená pouhý křesťan a trápil se, že sám oněm přísným nárokům asi nedostojí, pak tyto fráze veřejně napadl v tisku: jde mu o poctivost přiznat si, že nejsme ani opravdoví křesťané ve smyslu Nového zákona. Začal vydávat svůj vlastní časopis Okamžik a do své smrti 11. listopadu 1855 na postupnou paralýzu těla (snad následkem pádu ze stromu v dětství) stihl vydat devět čísel a připravit desáté.
Historická fakta
Peter Thielst – Livet forstås baglæns, men må leves forlæns, str. 282-295
viz odkaz níže

Spojení se státem „pravé křesťanství“ kompromituje a ničí – stát prý platí tisíc kněží, aby lidem znemožnili nahlédnout, co křesťanství znamená.
Øieblikket (Okamžik) Nr. 1, str. 133-136; Øieblikket (Okamžik) Nr. 3, str. 198-199

To samé, co kněz dělá i divadelní herec, který je však alespoň poctivý člověk a nezakrývá, kým je.
Øieblikket (Okamžik) Nr. 10, str. 413

Tomu, v jehož svědomí po četbě časopisu začal hlodat nepříjemný červ pochybností, Kierkegaard doporučuje, aby se stal bezzásadovým žvanilem: nebude-li rozlišovat podstatné věci, všechny potíže zmizí a církev bude fungovat jako dřív.
Øieblikket (Okamžik) Nr. 9, str. 380-382

Avšak ten, který chce mít o jednu velkou vinu méně aniž by se musel moc namáhat: prý může přestat chodit do kostela, neboť při veřejné bohoslužbě si lidé z Boha dělají blázny.
Dette skal siges; saa være det da sagt (Toto se má říci, budiž to tedy řečeno), str.115

Dette skal siges; saa være det da sagt:

Hvo Du end er, hvilket Dit Liv forresten, min Ven, – ved (hvis Du ellers deeltager i den) at lade være at deeltage i den offentlige Gudsdyrkelse som den nu er (med Paastand paa at være det nye Testament Christendom) har du bestandigt een og en stor Skyld mindre, Du deeltager ikke at holde Gud for Nar ved at kalde det nye Testament Christendom hvad der ikke er det nye Testament Christendom.

Dle kritika F.X. Šaldy Kierkegaard dobře vycítil „zásadní anarchistický rys prvotního křesťanství ... krásný pud čistotnosti žije v knize Kierkegaardově a činí ji drahou i těm, kdo nestojí na jeho stanovisku.“
F. X. Šalda – Buďto – anebo, str. 51, 52